

Η ΑΘΗΝΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ

01 Πλατεία Κολωνακίου

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας
Το πρωί της 25^{ης} Μαρτίου 1942, εκατοντάδες φοιτητές συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Εξαρχείων. Στόχος τους ήταν να τιμήσουν την εθνική επέτειο πραγματοποιώντας διαδήλωση στους κεντρικούς δρόμους της πόλης με κατάληξη την πλατεία Κολωνακίου για να στεφανώσουν τους ανδριάντες των ιδρυτών της Φιλικής Εταιρείας. Αυτή ήταν μια από τις πρώτες μαζικές αντιστασιακές κινητοποιήσεις των Αθηναίων, η οποία πέρα από το συμβολικό της χαρακτήρα, είχε ως στόχο την εξύψωση του καταρρακωμένου ηθικού των κατοίκων της πρωτεύουσας. Οι φοιτητές ανέβηκαν την οδό Σόλωνος τραγουδώντας τον Εθνικό Ύμνο και φωνάζοντας συνθήματα ενάντια στους κατακτητές. Πολλοί Αθηναίοι βγήκαν στους δρόμους ενώ κάποιοι από αυτούς κρέμασαν έστω και για λίγο τη σημαία στα μπαλκόνια τους. Πέρα όμως από αυτούς τους συμβολισμούς, η διαδήλωση αυτή είχε και μια ακόμη ιδιαίτερη σημασία. Ήταν μια από τις λίγες και σαφώς η πλέον σημαντική, αντιστασιακές κινητοποιήσεις που συμμετείχαν από κοινού όλες οι αντιστασιακές οργανώσεις, πριν αρχίσουν οι μεταξύ τους διαμάχες.

02 Υπηρεσίες Ασφαλείας & Αστυνομίας Γερμανικού Στρατού

Μέρλιν 6

Στο κτίριο αυτό μεταφέρονταν αντιστασιακοί που συλλαμβάνονταν στα περίφημα μπλόκα της Κατοχής και σε εφόδους που πραγματοποιούσαν άνδρες της Χωροφυλακής στις συνοικίες και τους τόπους εργασίας. Στα γραφεία της Γκεστάπο υπηρετούσαν πολλοί από τους περίφημους κουκουλοφόρους της Κατοχής, άτομα δηλαδή που κατέδιδαν αντιστασιακούς κατά τη διάρκεια των μπλόκων. Εξαιρετικά στοιχεία για τη δράση των 186 Ελλήνων πρακτόρων της Γκεστάπο, που υπηρετούσαν ως διερμηνείς, καταδότες και βασανιστές, μας δίνει η κατάθεση του θυρωρού του κτιρίου. Όπως προκύπτει από τα πρακτικά των δικών του Ειδικού Δικαστηρίου Δοσιλόγων, πράκτορες των Ες-Ες, χωροφύλακες, αλλά και διάφοροι ιδιώτες, είχαν στήσει μια

ιδιαίτερα κερδοφόρα επιχείρηση, ζητώντας χρυσές λίρες από συγγενείς συλληφθέντων για να μεσολαβήσουν με στόχο την αποφυλάκισή τους. Στις περισσότερες των περιπτώσεων οι συλληφθέντες είχαν ήδη εκτελεστεί ή είχαν σταλεί στη Γερμανία προς καταναγκαστική εργασία.

03 Μετοχικό Ταμείο Στρατού (Ανώτατη Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση)

Πανεπιστημίου & Βουκουρεστίου
Ο όγκος του και η θέση του κτηρίου στο κέντρο της πόλης, το καθιστούσε ιδανικό για την εγκατάσταση των γερμανικών υπηρεσιών. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι αμέσως μετά την άφιξή τους στην Αθήνα τον Οκτώβριο του 1944, οι βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις εγκατέστησαν στο ίδιο κτίριο την κεντρική τους Διοίκηση απ' όπου διεύθυναν τις επιχειρήσεις των Δεκεμβριανών ενάντια στον ΕΛΑΣ. Οι «φτωχοί συγγενείς» των Γερμανών, οι Ιταλοί περιορίστηκαν στο κτίριο της συμβολής Λυκαβηττου και Πανεπιστημίου, γνωστό στην Κατοχή ως «Κομάντο Πιάτσα».

Το Ζόναρς υπήρξε το αγαπημένο ζαχαροπλαστείο των Γερμανών, τόσο διότι βρίσκονταν στο ισόγειο του κτιρίου της Γερμανικής Διοίκησης, όσο και για τα φρέσκα γλυκά του. Ακριβώς δίπλα στο Ζόναρς υπήρχε το καφέ - εστιατόριο Φλόκας, στο οποίο σύχναζαν κυρίως Ιταλοί.

04 Τηλεφωνική Εταιρεία

Σταδίου 15 (Κτήριο ΟΤΕ)
Στο κτίριο αυτό στεγάζονταν την περίοδο της Κατοχής η Τηλεφωνική Εταιρεία. Οι λεγόμενοι Τριατατικοί (από τα αρχικά των υπηρεσιών Τηλεφωνίας, Τηλεγραφείων και Ταχυδρομείων) υπήρξαν στην πρωτοπορία των απεργιακών - αντιστασιακών κινητοποιήσεων των Δημοσίων Υπαλλήλων. Αυτός ήταν ο κλάδος που πραγματοποίησε την πρώτη μεγάλη απεργία, και από τις πρώτες σε όλη την κατεχόμενη Ευρώπη, στις 12 Απριλίου 1942. Λίγες ημέρες πριν, ένας υπάλληλος του κεντρικού Ταχυδρομείου στη σημερινή πλατεία Εθνικής Αντιστάσεως (γνωστή και ως Κοτζιά) λιποθύμησε από την πείνα. Η αγανάκτηση των υπαλλήλων ήταν

τέτοια, που παρά το γεγονός ότι οι γερμανικές αρχές τους είχαν επιστρατεύσει και οι απεργίες είχαν απαγορευτεί, αυτοί κατέβηκαν σε απεργία.

05 Τράπεζα της Ελλάδος

Πανεπιστημίου & Ομήρου
Η είδηση της επικείμενης επέκτασης της ζώνης της Βουλγαρικής κατοχής στην Κεντρική Μακεδονία, εμφάνιζε ένα νέο μεγάλο κίνδυνο για την κατεχόμενη χώρα. Μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας και την αποχώρηση του ιταλικού στρατού κατοχής από την Ελλάδα, οι γερμανικές αρχές προσπαθώντας να αναπληρώσουν το κενό που άφησαν πίσω τους, στράφηκαν προς τη σύμμαχο Βουλγαρία. Για τον ελληνικό λαό, που γνώριζε τη σκληρότητα της βουλγαρικής κατοχής, η εξέλιξη αυτή έκρυβε τεράστιους κινδύνους. Στην Αθήνα, η κινητοποίηση των αντιστασιακών οργανώσεων και κυρίως του ΕΑΜ, που είχε λάβει πλέον μαζικές διαστάσεις, ήταν άμεση και δυναμική: προκήρυξη γενικής απεργίας και διαδήλωσης στις 22 Ιουλίου 1943. Το πρωινό της 22ας Ιουλίου, η συμμετοχή του κόσμου ξεπέρασε κάθε προσδοκία. Στις 10:00 το πρωί φτάνοντας στο κέντρο, οι διαδηλωτές κατάλαβαν το μέγεθος της κινητοποίησης. Μια πυκνή μάζα τουλάχιστον 100.000 ανθρώπων «γέμισε» την Πανεπιστημίου από την Ομόνοια μέχρι τα Προπύλαια και τους παρακείμενους δρόμους. Οι δυνάμεις κατοχής σκόπευαν να δράσουν κατασταλτικά απέναντι στη διαδήλωση, όπως κι έκαναν. Οι νεκροί ξεπέρασαν τους 15 και οι τραυματίες τους 60.

06 Νεκροτομείο

Μασσαλίας (κομμάτι πεζοδρόμου)
Στο σημείο αυτό έφταναν τα κάρα του Δήμου Αθηναίων, φορτωμένα με τα πτώματα ανθρώπων που έχασαν τη ζωή τους από το λιμό, τα οποία περισυνέλεξαν από διάφορα σπίτια και από τους δρόμους. Η εμφάνιση του λιμού και οι τραυματικές εικόνες του θανάτου που χαρακτήριζαν την καθημερινότητα των κατοίκων της Αθήνας επιδείνωσαν ακόμη περισσότερο τη ζωή στην πόλη. Οι χιλιάδες φαντάρτοι που είχαν παραμείνει εγκλωβισμένοι στην

πρωτεύουσα, κυρίως από την Κρήτη, οι χιλιάδες των προσφύγων που αναζήτησαν καταφύγιο στην Αθήνα, από κοινού με τους ανέργους αλλά και τους ανθρώπους που δεν μπορούσαν να καλύψουν τις διατροφικές τους ανάγκες, αποτελούσαν το πλέον ευάλωτο τμήμα του πληθυσμού απέναντι στο λιμό.

Σύμφωνα με τις επαρκείς πλέον μελέτες για το φαινόμενο του λιμού στην Αθήνα και τον Πειραιά, ο αριθμός των δηλωθέντων θανάτων που μπορεί να αποδοθεί σε αυτόν, υπολογίζεται στις 40-45.000.

07 Ρουλέτα Μαυροκέφαλου

Πανεπιστημίου 64

Εδώ λειτουργούσε η ρουλέτα του «Μαυροκέφαλου» από τα τέλη του 1943. Ήταν η μεγαλύτερη επιχείρηση αυτού του είδους με 12 ρουλέτες και 3 τραπέζια σεμίν ντε φερ, τυχερό παιχνίδι τράπουλας. Απασχολούσε περισσότερα από 100 άτομα προσωπικό και τα κέρδη κάθε βραδιάς ξεπερνούσαν το ιλιγγιώδες ποσό των 100 χρυσών λιρών. Οι ρουλέτες γνώρισαν ιδιαίτερη άνθιση το δεύτερο μισό του 1943, όταν ο πληθωρισμός, τα οχυρωματικά έργα των κατακτητών και η μαύρη αγορά, δημιούργησαν τεράστιο πλούτο στα χέρια των Ελλήνων εργολάβων και κάθε είδους μαυραγοριτών, οι οποίοι «ξέπλεναν» τα παράνομα κέρδη τους στις ρουλέτες μετατρέποντάς τα σε χρυσές λίρες. Οι κατακτητές χρησιμοποιούσαν τις ρουλέτες για να χρηματοδοτούν τις υπηρεσίες τους, καθώς πουλούσαν πανάκριβα

τις άδειες και είχαν και ποσοστά στα κέρδη. Μια όμως σημαντικότερη υπηρεσία στους κατακτητές προσέφεραν Έλληνες πληροφοριόδοτες που είχαν στρατολογηθεί από τις γερμανικές υπηρεσίες ασφαλείας και σχίζαζαν ως πελάτες σε αυτά τα καζίνο, συγκεντρώνοντας πολύτιμες πληροφορίες.

08 Εστίες Μαύρης Αγοράς

Στοά Αρσάκη (από Πανεπιστημίου)

Τα καταστήματα των εμπορικών δρόμων του κέντρου, είχαν μετατραπεί σε παράνομα παντοπωλεία. Σε διάφορες στοές, όπως αυτή εδώ, τα καταστήματα είχαν μετατραπεί σε εστίες μαύρης αγοράς. Σύμφωνα με τις καταδικές μαυρογοριτών που δημοσιεύονταν στον Τύπο, δικηγορικά και μεσιτικά γραφεία, καταστήματα ενδυμάτων και υποδημάτων, καθαριστήρια και άλλα εμπορικά καταστήματα, λόγω έλλειψης ζήτησης είχαν μετατραπεί σε παντοπωλεία. Οι στοές πρόσφεραν καλύτερη κάλυψη για αυτές τις παράνομες συναλλαγές, όπου πίσω από την παραπλανητική βιτρίνα κρύβονταν άλλου είδους προϊόντα προς πώληση. Το εάν οι Αθηναίοι κατόρθωναν να βρουν τρόφιμα ή άλλα αγαθά και μάλιστα σε προσιτές τιμές στην αγορά, δεν καθοριζόταν από τους νόμους της προσφοράς και της ζήτησης της καθημερινά φθίνουσας επίσημης οικονομίας, αλλά από τις προσδοκίες που δημιουργούσε η πορεία του πολέμου σε όσους προμήθευαν τη μαύρη αγορά.

09 Γερμανικό Φρουραρχείο

Κοραή 4

Μετά την εγκατάστασή της στο κτήριο της οδού Κοραή 4, η Εθνική Ασφαλιστική προετοιμαζόταν για τον εορτασμό των 50 χρόνων από την ίδρυσή της, το 1941. Στις 27 Απριλίου 1941 εισήλθαν στην Αθήνα τα γερμανικά στρατεύματα τα οποία λίγες μέρες αργότερα, στις 6 Μαΐου, επέταξαν με τη σειρά τους το κτίριο της οδού Κοραή. Στο νέο κτίριο της Εθνικής Ασφαλιστικής εγκαταστάθηκε το γερμανικό Φρουραρχείο με τις διάφορες υπηρεσίες των γερμανικών στρατευμάτων κατοχής και η Kommandatur. Χιλιάδες Έλληνες αντιστασιακοί πέρασαν από αυτό τον τόπο βασανισμού. Στα υπόγεια βρίσκονταν τα κελιά. Εκεί κρατούνταν προσωρινά οι αντιστασιακοί για το διάστημα που διαρκούσε η ανάκρισή τους, δηλαδή από μερικές ώρες μέχρι και μερικές εβδομάδες. Οι ανακρίσεις γίνονταν στον πρώτο όροφο του κτιρίου, σε γραφεία που είχαν μετατραπεί σε χώρους βασανιστηρίων. Στα δύο υπόγεια (έξι μέτρα κάτω από την επιφάνεια της γης) οι μηχανικοί Ε. Κριεζής και Α. Μεταξάς είχαν κατασκευάσει τα πιο σύγχρονα αντιαεροπορικά καταφύγια, με μεταλλικές πόρτες (γερμανικής προέλευσης) που έκλειναν αεροστεγώς, αλλά και επικοινωνία μεταξύ των 2 ορόφων με εσωτερικό κλιμακοστάσιο, γεγονός που διευκόλυνε τον κατακτητή. Τα κρατητήρια ήταν κυρίως κέντρα μεταγωγών.

Μετά τον περίπατο:

- Πνευματικό Κέντρο Δ. Αθηναίων (Ακαδημίας 50) - Προβολή ταινίας ντοκουμέντο του **Άγγελου Παπαναστασίου (14:00 – 16:00)** Με ένα τενεκεδάκι και κίνδυνο της ζωής του, ανά πάσα στιγμή, κατέγραψε τις σπάνιες εικόνες που αποτέλεσαν ντοκουμέντο κατά τη δική της Νυρεμβέργης. Βραβείο Καλύτερου Ιστορικού Ντοκουμαντέρ στα Διεθνή Φεστιβάλ Ντοκουμαντέρ Σαν Φρανσίσκο και Πορτογαλίας.
- Κτήριο Κοραή 4 – Χώρος Ιστορικής Μνήμης (δυνατότητα δωρεάν επίσκεψης)